

Orijinal Kaynak: Gorham, Ashley (2017). “The Political Meaning of Hactivism”, *Limn*, Issue 8: Hacks, Leaks, and Breaches

Türkçe Kaynak: Melis Kayhan tarafından *sosyalbilimler.org*'da yayımlanmak üzere Türkçeye çevrilmiştir.

Link: <https://www.sosyalbilimler.org/haktivizm-politik-anlam> | **Yayın Tarihi:** 03/08/2019.

Haktivizmin Politik Anlamı

On yıldan kısa bir sürede, hackerlar, marjinal politik aktörler olmaktan uzaklaşıp başkanlık münazaralarının konusu hâline geldiler. Hillary Clinton'un e-mailleri ve Donald Trump'ın “180 kiloluk hacker” yorumu, politik sahada hackerların yükselişinin en son göstergelerinden. Hackerların popülerliği, zaman zaman kötü bir şöhrete doğru kayıyor: dış casusluk endişeleri, “hain” sızıntılar ve artan siber suçlar. En ünlü iki “haktivist” güçlerden WikiLeaks ve Anonymous, bu tür rivayetlere konu oluyor. Bu olumsuz rivayetlerin aksine, haktivizm meşru ve etkili bir siyasi eylem biçimi olabilir. Ancak, bütün haktivizmler aynı değildir. Bu makalede, WikiLeaks'in haktivizmini Anonymous'unkinden, iki dijital aktivizmin temsil ettiği siyaset modellerini açıklayarak ayırmayı amaçlıyorum. WikiLeaks'in gerçeklik takıntısı teknokratik bir siyasete yol açarken, Anonymous'un akıl vurgusu daha demokratik bir uygulamayı destekler nitelikte. Bu farkı anlamak, iki haktivist grubun fikir çatışmasıyla bulanıklaşmış olan siyasi eylemlerinin belirli etkilerini aydınlatmaya yardımcı olacaktır.

Gerçek ve teknokrazi arasındaki ilişki en az Platon kadar eskidir. Platon'un filozof krallarının yönetimi, onların “idealar” hakkındaki bilgilerine dayanır. İyi idea bilgisi, gözlemlenemeyen ideaların maddi tezahürü olarak tüm gözlemlenebilir şeylerin bilgisine olanak sağlar. Bu bilgilere ulaşmak için filozofların, aritmetik, geometri, astronomi ve diyalektiği içeren titiz ve teknik bir eğitim almaları gerekir. İdealar hakkında bilgi sahibi olmayı başarabilenler, ebedi ve değişmez olduğu için “salt akıldan” daha üstün olan “gerçeğe” erişirler. Bu gerçek, kendi kendine yetebilir ve insanlardan girdi gerektirmez. İdea bilgisi, yönetmek için bir çeşit kılavuz görevi görür. *Devlet* adlı eserde, Sokrates'e göre, bir kentin planı, mükemmel bir model kullanan ressam tarafından çizilmedikçe o kentin asla mutluluğu bulamaz. Platon, tam anlamıyla “idealardan etkilenmeye yatkın edilgen madde” ile çalışan “zanaatkâr” ya da “sanatçıya” gönderme yaparak siyasi lideri “hekim, dokumacı ve sanatçıya” yani bütün teknokratlara benzetir. Hannah Arendt'in sözleriyle, “filozof kral, zanaatkârın kurallarını ve standartlarını uyguladığı gibi idealarını [form] uygular, heykeltıraşın heykelini oluşturduğu gibi kendi şehrini ‘oluşturur’”.¹

Platon, filozof kralların gerçekliğinin teknokratik rejimini idealize ederken, “salt akıl” “kargaşa” olarak tanımlar. Nadia Urbinati'ye göre, Platon akıl kavramını, “felsefi analiz seviyesini geçemeyen bir görüş ya da inanç” olarak yorumlar. Akıl şüphesi, Batı felsefesinin esaslarına baştan sona işlemiştir. Alex de Tocqueville ve John Stuart Mill, Mill'in “akıl boyunduruğu” olarak adlandırdığı aklın baskıcı gücüne karşı çıkmışlardır. Arendt, aklın

¹ Platon'un filozof kralları kesinlikle geleneksel teknokrat değildirler. Uzmanlıkları sığ değildir; aksine, onlar doğaları gereği “bilgi aşığıdır”lar”.

savunusu açısından diğer siyasi düşünürlerden farklıdır. Arendt, gerçeğin “despotik karakterini” eleştirirken şöyle söylüyor:

Sorun şu ki, diğer tüm gerçekler gibi, olgusal gerçeklik de tartışmaya yer bırakmayacak şekilde muteber olduğunu iddia eder, tartışmaya engel olur ve tartışma siyasi yaşamın özünü oluşturur. Siyasi açıdan bakıldığında, gerçeği ele alan düşünce ve iletişim biçimleri mutlak olarak egemendir; başkalarının görüşlerini dikkate almazlar. Bu görüşleri dikkate almak, bütün doğru politik düşüncelerin ayırt edici özelliğidir.

Gerçeğin aksine, akıl yanıltıcı olabilir fakat Arendt’e göre aklın değeri de burada yatar çünkü demokratik söyleme ve tartışmaya olanak sağlar.

Gerçek bilgisine göre yönetmemelerine rağmen, Platon’un filozof kralları gibi WikiLeaks de siyaseti gerçeklik üzerinden yorumlar. WikiLeaks’in politikasında en az üç çeşit gerçek vardır: teorik, matematiksel ve politik gerçek. WikiLeaks siyasi eylemlerini “sızıntılar”, ya da gizli, özel ya da mahrem olsun ya da olmasın, bu bilgileri yaymak üzerine yoğunlaştırır. Bu sızıntılar, kurucuları Julian Assange’ın “şifrepunk” [cypherpunk] felsefesine dayanır.² Assange ve diğerleri *Şifrepunk: Özgürlük ve İnternetin Geleceği Üzerine* (2012) kitabında şifrepunklar toplumsal ve siyasal değişimin araçları olan kriptografi ve benzer yöntemleri kullanmayı savunan kişi olarak tanımlanmaktadır. WikiLeaks’e göre, şifrepunk düşünce bir tür teorik gerçeği temsil eder; “yenilikçi, güvenli ve anonim” sızdırma sistemi aracılığıyla, örgütün gerçekleştirmek istediği siyasi eylemler için bir projedir. Assange, WikiLeaks ile yaptığı işte, “güçsüzler için mahremiyet, güçlüler için şeffaflık” ilkesi ile geleneksel şifrepunk’a siyasal bir güncellik kazandırdığına inanır. Kriptografinin kendisi matematiksel bir gerçeğe dayanır; Assange, atom bombaları yapabileceğimiz gibi, en güçlü devletin bile çözemeyeceği matematik problemleri yaratabilmemizin mümkün olduğunu söyler: “O hâlde, evrenin gizliliğinin yanında olduğu bir tarafı da var, çünkü bazı şifreleme algoritmalarını herhangi bir devletin kırması imkânsız.”³ Son olarak, WikiLeaks sızıntılarının içeriğini politik gerçekler olarak görür. “Don’t Shoot The Messenger For Revealing Truths” (2010) başlıklı makalesinde Assange, “Niyetim, internet teknolojilerini gerçeği yaymanın yeni şekli olarak kullanmaktı.” diyerek bu fikri açıkça ortaya koyuyor. Bu üç gerçek, WikiLeaks sızıntılarının arkasında yatan düşünceyi yansıtıyor, sızıntıların içeriğini ve yapısını şekillendiriyor. Örgütün şifrepunk felsefesinin teorik gerçekliğinin teknokratik uygulamaları, “güçsüzler için gizlilik, güçlüler için şeffaflık” ışığında siyasi gerçeklerin sızdırılmasına olanak sağlıyor.

WikiLeaks gibi, Anonymous da gerçeklerle ilgilense de WikiLeaks’in aksine onun hacktivizmi akli merkeze alır. Her ne kadar ifade özgürlüğüne olan bağlılıklarından, sansür karşılıklarından ve “lulz” sevdalarından daha az konuşuluyor olsa da akıl hem içerdeki haberleşmelerinin hem de dışarıdaki eylemlerinin özüdür.⁴ Operasyonları öncesinde, sırasında ve sonrasında “anonlar” IRC (internet relay chat) üzerinden neredeyse sürekli birbirleriyle haberleşirler ve bu esnada hacker isimleriyle birbirleriyle görüştikleri bir topluluk oluştururlar.

² Şifrepunk felsefesinin evriminin açıklaması için, bkz. Levy (2001)

³ Tesadüfen, Arendt notlarında, “Platon matematiksel gerçekliğin, aklın gözünü diğer tüm gerçekliklere açtığına inandı” olarak belirtmiştir.

⁴ Gabriella Coleman “lulz” kavramını, “olağandışı bir mizah anlayışı ve yarı-gizemli bir varlık hâli” olarak tanımlamıştır.

Birçok IRC ağı, kanalı ve Twitter hesabı her zaman aktiftir. Hanna Pitkin bir keresinde “agorada durmadan boş laf edip konuştukları şey nedir öyle?” diyerek Arendt’in “politika” kavramını Atina cumhuriyetçiliği idealiyle birlikte iğneleyici bir dille eleştirmiştir. Anonymous, online üyelerinin hiç ciddi olmayandan aşırı ciddi olana (ve çoğunlukla ikisi de aynı anda) her çeşit kesintisiz konuşmalarıyla, bu idealin gösterişsiz bir versiyonunu yaratmış gibi gözüküyor. Dogmalarının olmaması, çok sayıda ve bazen de birbirine zıt fikirlerin buluşmasına olanak sağlıyor.

Anonymous, Scientology, Sony ve BART’a karşı protestolar düzenledi ve Occupy, Arap Baharı gibi daha birçok gösterinin ve WikiLeaks’in yanında yer aldı. Anonymous, faaliyetlerini yürütürken, “dağıtılmış hizmet reddi” (DDoS) saldırıları, web site tahribatları, veri dökümleri, fiziksel protestolar, basın açıklamaları, videolar aracılığıyla bilinçlendirme çalışmaları, hacklemeler, sızıntılar ve çeşitli şakalar dahil olmak üzere birçok yöntem kullanıyor. Söylem seviyesine yükselmese de bu tür taktikler dışavurumsaldır. Düşüncenin tasviri olarak daha iyi anlaşılırlar ve gerçeğin buyruğundan ziyade düşünce oluşumunu ve reformunu teşvik ederler. Hem içeride hem de dışarıda, Anonymous, gerçeğin onlar için siyaset yapmasına izin vermek yerine, sürekli olarak düşünce oluşumunu ve ifade çalışmalarını kendine görev edinir. Yani Anonymous, demokratik *uygulamalarla* ilgilenir.

WikiLeaks’in hacktivizmi demokrasiyle uyumsuz değildir; sızıntılar, yanlışları açığa çıkarabilir ve sıklıkla olumlu değişime neden olur. Olgusal gerçeklik, bir dizi nedenden ötürü siyaset için gereklidir. Bu nedenlerin en önemlilerinden biri “gerçeklerin düşünceleri etkilemesi”dir. Bu da “gerçek bilgi garanti edilmedikçe ve gerçeklerin kendisi söz konusu olmadığı sürece düşünce özgürlüğü saçmalaktır” anlamına gelir.⁵ Sorun, gerçeğin teknokratik şekilde putlaştırılmasının anti-demokratik tehlikelere yol açabileceğidir. Arendt’in sözleriyle gerçek, filozof krallarınki gibi “despotik bir karaktere” sahiptir ve hâkimiyeti mutlaktır.⁶ Buna karşın, akıl meseleleri söz konusu olunca, akıl, özgür anlaşmaya ve rızaya bağlıdır; söylemsel ve sembolik düşünmeye dayandırılır, ikna ve kandırma yoluyla elde edilir.⁷ Arendt, rasyonel gerçeklikten akıl yürütmeye kayan değişim, tekil şahıstan çoğul şahsa kayan değişimi işaret eder” der. Akıl topluluk gerektirirken, gerçek sadece tek bir temsilciye ihtiyaç duyar. Bu yüzden, siyaset gerçek açısından yorumlanacak olursa *halk* göz ardı edilebilir.

Bu tehlike, WikiLeaks’in kendi iç politikasında da yankı buluyor. Assange’ın, Daniel Domscheit-Berg’i “kriz zamanında sadakatsizlik, itaatsizlik ve asilikten” ötürü WikiLeaks’ten uzaklaştırdığı iddia edildi. WikiLeaks gönüllüsü Herbert Snorrason, Domscheit-Berg’in uzaklaştırılmasını sorguladığında Assange’ın, “Ben bu örgütün kalbi ve ruhu, kurucusu, filozofu, sözcüsü, kodlayıcısı, idarecisi, finansörü ve geri kalan her şeyiyim. Eğer benimle ilgili

⁵ Gerçeğin siyaset için gerekli olması herkesçe bilinen bir şey olmasına rağmen “hiç kimse gerçeğin ve siyasetin birbiriyle oldukça kötü bir ilişki içinde olduğundan şüphe etmemiştir.” (Arendt, 1993: 227) Alternatif gerçeklerin yükselişi bu ilişkinin ne kadar önemli ve endişe edici olduğunun kanıtıdır.

⁶ Gariptir ki, Assange Platon’u “birazcık faşist” olarak tanımlamıştır. (Baird, 2013)

⁷ Sembolik düşünme, “aslında kişiye ait olmayan bir kimlikle var olmayı ve düşünmeyi” gerektirir, verilen bir durumu farklı bakış açılarından yorumlamaktır.

bir problemin varsa defol git” diye cevap verdiği söylendi. Bir başka yerde ise, Assange kendini bir nebze “öncü” hissettiğini itiraf etti.

Anonymous’un akla vurgu yapması, filozof kralların tiranlığına karşı birliğin korunmasına yardımcı olur. Akıl, geçerli olabilmek için bir topluluğa (hem gerçek hem de hayali) bağlıdır; “gerçeğin gücünden” yoksundur, rızaya dayanır. Yani akıl, rızayla bir araya gelmiş bir topluluğu beraberinde getirir. Anlaşmadan ziyade gönüllü katılımı bir araya gelen Anonymous’un böyle bir muvafakat topluluğu olduğu söylenebilir. Gabriella Coleman Anonymous’u, “kurnaz ve çözülmesi zor bir problem” [wily hydra], yani, değişmez bir hiyerarşi veya tek bir kontrol noktası olmaksızın değişen (ve bazen çatışan) ilişkilerin gevşek bir şekilde koordine edildiği bir topluluk olarak tanımlar. Belki de onu “yap-okrası” [do-ocracy] ya da “bireylerin eylemleri tasarladığı, başkalarının katıldığı (ya da katılmadığı) ve sonra Anonymous bayrağının sonucun üzerinde dalgalandığı bir sistem” olarak yorumlamak en iyisi olacaktır. Coleman’ın da belirttiği gibi, “En azından sınırlı bir süre zarfında, bazı anonlar diğerlerinden daha aktif ve diğerlerine göre daha etkili”. Ancak, hiç kimse Anonymous’a atıfta bulunarak “bu organizasyonun kalbi, ruhu, kurucusu, filozofu, sözcüsü, kodlayıcısı, idarecisi, finansörü ve geri kalan her şeyi” olduğunu söyleyemez. Aklın müşterek doğası bunu gerektirir.

WikiLeaks ve Anonymous’un hem teknokratik hem demokratik olduğu bir nokta var: ikisi de teknolojiyi benimsiyor ve demokrasiye olan bağlılıklarını dile getiriyor. Bu benzerlikler iki grubun neden sürekli bir araya geldiğini ve aralarındaki farkları yıkabildiğini açıklamaya yardımcı oluyor. Her ne kadar ikisi de teknokratik ve demokratik unsurlara sahip olsa da bu kategorilere katılımları aynı değil. Onların gerçek ve akılla olan farklı ilişkileri, aralarındaki kesin bir ayrıma işaret ediyor. İkisi birlikte iyi işleyebilir, birbirlerinin aşırılıklarını hafifletmek için çalışabilir; ancak demokrasi perspektifinden bakıldığında, WikiLeaks’in aşırılıkları Anonymous’ununkinden çok daha problemlidir. WikiLeaks’in siyasi modelinin tehlikeleri ABD’nin [Trump’ın başkan seçildiği 2016] seçimlerinde gün yüzüne çıktı. Örgütün sızıntıları adaylardan sadece birini hedef alıyordu, yani dolaylı yoldan diğer adayı desteklemiş oldu. Hem Anonymous hem de WikiLeaks, demokratik söylemleri etkilemeye çalışsa da WikiLeaks politikaya halkın dışından, “gerçekleri söyleyen” olarak yaklaşmaktadır. Gerçeklerini, kendi düşüncelerinin etkilerinden uzaklaştıran WikiLeaks kendini manipüle edilmeye açık bir konuma getiriyor. WikiLeaks’in gerçek ve düşünceleri arasındaki ilişkiyi bilmemesi veya bu konudaki isteksizliği, örgütün hizmet ettiğini iddia ettiği sisteme zarar verme riskini de beraberinde getiriyor.

Kaynakça

Arendt, Hannah. (1958). *The Human Condition*. Chicago, IL: University of Chicago Press. [Türkçesi: (2018). *İnsanlık Durumu*, Çev. Bahadır Sina Şener, İstanbul: İletişim Yayınları]

---. (1993). “Truth and Politics.” in *Between Past and Future: Eight Exercises in Political Thought*, 227–264. New York: Penguin.

Assange, Julian. (2010). “Don’t Shoot Messenger for Revealing Uncomfortable Truths.” *The Australian*, December 8.

Assange, Julian, Jacob Appelbaum, Andy Müller-Maguhn, and Jérémie Zimmermann. (2012). *Cypherpunks: Freedom and the Future of the Internet*. New York, NY: OR Books. [Türkçesi: (2013). *Şifrepunk: Özgürlük ve İnternetin Geleceği Üzerine Bir Tartışma*, Çev. Ayşe Deniz Temiz, İstanbul: Metis Yayınları]

Baird, Julia. (2013). “Assange as Tyrant?” *New York Times*, September 14.

Coleman, Gabriella. (2014). *Hacker, Hoaxer, Whistleblower, Spy: The Many Faces of Anonymous*. New York: Verso Books.

Domscheit-Berg, Daniel, and Tina Klopp. (2011). *Inside WikiLeaks: My Time with Julian Assange at the World’s Most Dangerous Website*. Translated by Jefferson Chase. New York, NY: Crown.

Levy, Steven. (2001). *Crypto: How the Code Rebels Beat the Government: Saving Privacy in the Digital Age*. New York, NY: Viking.

Mill, John Stuart. (2006). *On Liberty and The Subjection of Women*. Edited by Alan Ryan. New York, NY: Penguin.

Norton, Quinn. 2012. “How Anonymous Picks Targets, Launches Attacks, and Takes Powerful Organizations Down.” *Wired*, July 3.

Pitkin, Hanna Fenichel. (1981). “Justice: On Relating Private and Public.” *Political Theory* 9(3):327–352.

Plato. (2004). *Republic*. Translated by C. D. C. Reeve. Indianapolis, IN: Hackett.

Urbinati, Nadia. (2014). *Democracy Disfigured: Opinion, Truth, and the People*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

WikiLeaks. (2011). “About: What is WikiLeaks?” May 7.

Wolin, Sheldon S. (2004). *Politics and Vision: Continuity and Innovation in Western Political Thought*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Zetter, Kim, and Kevin Poulsen. (2010). “Unpublished Iraq War Logs Trigger Internal WikiLeaks Revolt.” *Wired*, September 27.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan **sosyalbilimler.org**, sosyal bilimler alanında çalışma yürüten her bireyin yararlanmasına veya katkı sunmasına açık akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için **sosyalbilimler.org/hakkinda** sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube’da **@sosbilorg** kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*’i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde sosyalbilimler.org’da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.